

Jelle's weekdieren

Tekst: Dr. Albert C.M. Weijman, KAD

Jelle Reumer is columnist van het dagblad Trouw. Daarnaast is hij ook directeur van het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam en hoogleraar paleontologie in Utrecht. Elke zaterdag verschijnt in Trouw een paginagroot verhaal over een alledaagse, bizarre, zielige of bedreigde diersoort. Bij al die soorten horen ook lastige dieren of plaagdieren en tal van columns zullen dan ook professionele, 'groene', bestrijdingstechnici kunnen inspireren. Bijvoorbeeld de columns over de zwarte wegmier, de bruine rat, de gans, de stadsvos, de eikenprocessierups, de steenmarter, de teek, de wesp, de halsbandparkiet en het zil-vertisje. Ze worden door Jelle Reumer in een ruimer verband beschreven. In een aanstekelijke taal. Met humor en met ernst. Jelle's weekdieren is een boek dat de geïnteresseerde lezer, de professional en de leek, glimlachend aan het nadenken zet!

Jelle's weekdieren

Auteur: Jelle Reumer
Paperback, 176 pagina's
Uitgeverij Lias, 2015
ISBN: 978 90 8803 0642

Uitgeverij Lias bundelde Jelle's columns in een lezenswaardig boek. Hieronder treft u vast een voorproefje aan: De bruine rat.

– DE BRUINE RAT –

Het etiket 'rat' wordt met graagte geplakt op allerlei zoogdiersoorten die we wat minder weten te waarderen, zoals muskusrat, rioolrat, woelrat, bisamrat, enzovoort. Het wordt ook voor mensen gebruikt; een rat is dan een onaangenaam, onbetrouwbaar en vilein persoon. Een aantal jaren geleden verscheen een managementboek onder de titel *Hoe word ik een rat*, de samenvatting in de digitale boekhandel vermeldt de werkwoorden konkelen, streken uithalen, samenzweren, graaien, naaien en piepelen. Sindsdien is dit handboek voor machiavellistische organisatiekunde door andere auteurs en onder andere titels meerdere keren gekloond. Gelukkig zijn er ook mensen die wel van ratten houden, met Maarten 't Hart, schrijver van het boek *Ratten*, als hun profeet.

Er zijn enkele tientallen soorten echte ratten, knaagdieren die behoren tot het geslacht *Rattus*. Bijna alle soorten leven in Azië. Binnen het knaagdierenrijk zijn ze nog het meest verwant aan de bekende huismuis. Andere knaagdieren die rat worden genoemd, zoals de woelrat, de muskusrat en de bisamrat, zijn géén ratten maar dikwijls woelmuisen. In Nederland komen twee soorten echte ratten voor, allebei ooit als cultuurvolger hier verzeild geraakt: de zwarte rat of scheepsrat *Rattus rattus* en de bruine rat *Rattus norvegicus*, die vaak als rioolrat wordt aangeduid omdat hij het rioolstelsel uiterst slim als zijn belangrijkste infrastructuur benut. Wat voor

ons de snelwegen en N-wegen zijn, zijn voor de bruine rat de honderdduizenden kilometers rioolpijp die vrijwel ieder plekje van de geciviliseerde wereld met elkaar verbinden. Ik denk niet dat er een andere diersoort bestaat waarvoor wij zoveel moeite hebben gedaan om ze van een buitengewoon efficiënt netwerk aan woonruimten en verbindingroutes te voorzien. En vervolgens nemen we het de dieren kwalijk dat ze er ook nog gebruik van maken!

Voor de evolutiebioloog geldt de bruine rat als een buitengewoon succesvolle soort. Vergelijk dat eens met de veelgeroemde zwart-witte reuzenpanda, die slechts met veel moeite en collectegeld weet te overleven in een paar resterende bamboebossen in China en een enkele dierentuin. Ratten daarentegen bezitten een hoge fitness, ze kunnen zich aan diverse leefomstandigheden aanpassen, planten zich succesvol voort en bereiken daarmee dikwijls hoge populatieaantallen. Gebruikmakend van de vele mogelijkheden die de leefomgeving hem biedt, is de rioolrat een eclatant evolutionair succesverhaal.

Maar dan. Ratten zijn alleseters, omnivoren die alles naar binnen werken wat ze voor de snorharen krijgen. Afval, planten, levende en dode dieren, ze eten zelfs de gestolde vetkorsten aan de binnenkant van rioolpijpen. Omdat ze alles lusten wat mensen ook graag eten zijn ze ecologisch onze directe voedselconcurrent. Tel daarbij het feit op dat ratten een aantal nare ziekten kunnen verspreiden, zoals de pest en de ziekte van Weil (en wie weet zelfs

ONZE DIRECTE VOEDSELCONCURRENT

vogelgriep) en de reden van onze rattenhaat is duidelijk. Mensen en ratten hebben veel gemeen, slimme alleseters die in elk klimaat kunnen overleven. Maar in plaats van wederzijds respect kunnen we elkaar niet luchten of zien. De rat bestrijdt de mens met pestilentie en verderf, de mens bestrijdt de rat met klemmen en gif. Dat laatste mag nu sinds 1 januari 2015 niet meer; de rat vindt dat wel prima.